

**Koncepce rozvoje archivnictví v České republice
na léta 2018 až 2025 s výhledem do roku 2035**

Obsah

Předmět a cíl koncepce	3
A. Analytická část koncepce	4
1 Zhodnocení vývoje archivnictví do roku 2017	4
2 Organizace archivnictví	5
2.1 Státní archivy	5
2.2 Bezpečnostní archivy	5
2.3 Specializované archivy	6
2.4 Archivy územních samosprávných celků	6
2.5 Soukromé archivy	6
2.6 Závěr k organizaci archivnictví	6
3 Právní rámec archivnictví	7
4. Personální situace	7
5 Archivní budovy	8
6 Materiální zabezpečení archivů technickým vybavením	9
7 Vlastnictví archiválií	9
8 Problematika spisové služby	10
9 Přejímání archiválií	11
10 Evidence archiválií, generální inventury NAD	11
11 Vymezení archivních souborů	12
12 Zpracování archiválií	12
13 Péče o fyzický stav archiválií	13
13.1 Příprava na krizové situace	13
14 Ochrana archiválií před odcizením a ztrátou	13
15 Využívání archiválií	14
15.1 Digitalizace archiválií	14
15.2 Vystavování archiválií	15
15.3 Zpoplatnění služeb poskytovaných archivy	15
16 Archivní portály	15
16.1 Národní archivní portál	16
17 Digitální archivy a jiné způsoby ukládání digitálních dat	16
17.1 Národní digitální archiv	17
17.2 Akreditace digitálních archivů	17
18 Kontrola a sankce	18
19 Věda a výzkum	18
20 Vydavatelská činnost	19
B. Strategická část koncepce	20
Použité zkratky	24

Předmět a cíl koncepce

Předmětem koncepce českého archivnictví do roku 2025 s výhledem do roku 2035 je zhodnocení dosavadního vývoje archivnictví do roku 2017 a z něho vycházející stanovení úkolů a cílů, vedoucích k dalšímu rozvoji archivnictví a fungování archivů. Jejím cílem je vymezit základní problémové okruhy stávající právní úpravy oblasti archivnictví a spisové služby a připravit archivní síť na další období takovým způsobem, aby bezproblémově fungovala a byla schopna pružně reagovat na všechny změny, z nichž některé není v současné době možné zcela přesně specifikovat.

Koncepce rozvoje českého archivnictví řeší rovněž problematiku digitálního archivnictví a dalších okruhů spojených se zavedením elektronického úřadování ve veřejné správě a s rozvojem nových technologií. Neznamená to však, že v budoucnu bude pozornost věnována jen těmto problémům. Dlouhodobá koncepce rozvoje českého archivnictví je zaměřena především na komplexní řešení celkové situace v oblasti fungování archivů. Stále platí, že odpovídající prostorové, technické, ekonomické a personální podmínky jsou nezbytně nutné pro bezproblémovou činnost archivů. Jednotlivé body koncepce budou postupně rozpracovány v navazujících dokumentech, zpracovávaných MV.

Koncepce je určena zřizovatelům archivů a archivům, kteří se budou přímo nebo nepřímo podílet na jejím naplňování. O postupném plnění cílů budou průběžně informováni prostřednictvím strategické části koncepce, resp. přehledu naplňování koncepce podle aktivit s termíny průběžného plnění jejích částí. Ministerstvo vnitra, které je za její plnění zodpovědné, současně zabezpečí průběžné informování archivní obce o stavu prací souvisejících s plněním jednotlivých úkolů.

A. Analytická část, zhodnocení současné situace, vymezení problémů

Součástí analytické části koncepce je zhodnocení současné situace vývoje archivnictví a vymezení základních problémů. Tato část koncepce je zpracována podrobněji, neboť předchozí náběhy k jejímu vytvoření nebyly zakončeny výsledným materiálem, s nímž by bylo možné dále pracovat a jeho jednotlivé části hodnotit.

1 Zhodnocení vývoje archivnictví do roku 2017

Archivnictví je součástí celospolečenského informačního systému s kulturním, historickým a správním posláním. Archivy tvoří spolu s muzei, knihovnami, galeriemi a dalšími institucemi základní pilíř vědy, osvěty a kultury. Současně jsou významnými činiteli správy a jednou z opor právního státu. Pečují o národní archivní dědictví a tvoří informační centra.

Archivy patří k nejstarším úředním institucím v dějinách lidstva. Po roce 1918 reprezentovaly v Československu vyspělou úroveň archivnictví v českých zemích Archiv ministerstva vnitra, Archiv země České, Moravský zemský archiv, Archiv hlavního města Prahy, resortní archivy a některé soukromé rodové archivy. První legislativní úpravou oboru bylo vládní nařízení z roku 1954 a prvním zákonem pak zákon č. 97/1974 Sb., o archivnictví, který byl moderní kvalitní normou, oceňovanou pro svoji koncepci a strukturu právních konstruktů i v zahraničí. Po listopadu 1989 byl zákon v roce 1992 novelizován v reakci na nové společensko-politické podmínky. V roce 2004 pak byl nahrazen novým zákonem č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, který prošel během relativně krátké existence čtrnácti novelizacemi.

Základním posláním oboru je uchování a předání informací obsažených v archiváliích budoucím generacím. Archiválie jsou v tomto ohledu jedinečným zdrojem poznání, vzniklým v průběhu staletí, který musí zůstat zachován jako fundamentální památka a jedinečný pramen poznání českého národního a územního společenství s přesahy do středoevropského prostoru.

Archivnictví si za dlouhou dobu existence vypracovalo racionální strukturu činností a oblastí zájmu, z níž vychází také okruhy problémů, jež archivy soustavně řeší bez ohledu na změnu společenských podmínek, politických režimů a technického vývoje. Všechna tato témata odrážejí poslání oboru, základní potřeby a činnosti, vymezené těmito základními oblastmi působnosti: předarchivní péče, výběr, převzetí dokumentů a jejich zapsání do evidence Národního archivního dědictví, evidence archiválií, jejich uložení, fyzická ochrana, konzervování a restaurování, archivní zpracování a následné využívání pro správní, vědecké a zájmové účely včetně zveřejňování.

S nástupem třetího tisíciletí došlo v oblasti archivnictví k podstatným změnám, úzce propojeným s předcházejícími změnami ve společnosti. Po roce 1990 bylo nejprve konfrontováno s nárůstem agend ve veřejné správě, následovaným výrazně zvýšenou produkcí dokumentů, na něž nebylo připraveno. Tuto skutečnost pak doprovázely nové jevy, v minulém období ne tak časté (zejména rychle vznikající a zanikající původci dokumentů). Nové druhy nosičů informací a nové komunikační prostředky spolu s dokumenty v digitální podobě pak přinesly nové úkoly; digitální archivnictví a digitalizace archiválií se proto stávají nedílnou součástí archivnictví, které na tuto novou realitu musí adekvátně reagovat. Péče o dokumenty v digitální podobě s trvalou hodnotou (archiválie v digitální podobě), jejich uchování a přístupnost bude nadále tvořit součást archivnictví.

Již novela zákona č. 97/1974 Sb., o archivnictví, z roku 1992 deklarovala výkon státní správy v archivnictví a nový AZ tento trend začlenění archivnictví do státní správy podtrhl. Výrazem monopolu státu je dále akreditační řízení při vzniku nových specializovaných a soukromých archivů a archivů územních samosprávných celků.

Začlenění archivnictví a výkonu spisové služby do působnosti MV je v Evropě menšinovým řešením, má však přednost v tom, že archivnictví a výkon spisové služby jsou začleněny do resortu řídicího metodicky veřejnou správou. Zkušenosti ze zahraničí ukazují, že

v případě jiného resortního začlenění archivy nemají takový vliv na spisovou službu ve veřejné správě a jejich snaha o ovlivňování spisové služby má spíše podobu apelů.

Vnímání archivů veřejností se odvíjí od jejich společenské prestiže, která má proměnlivý charakter. Největší vlna zájmu byla vyvolána na počátku devadesátých let 20. století díky potřebě archivních dokumentů pro vyřizování restitucí a rehabilitací. Podobné vlny zájmu se vzedmuly po vzniku Československé republiky a po druhé světové válce a vzápětí byly vystřídány periodami relativního nezájmu a lhostejnosti. Poté jsme byli svědky další vlny zájmu, dané zejména požadavky na naplnění zákonů o tzv. třetím odboji a tzv. zákona o církevních restitucích, a dále zřízením ABS. Pozitivní vnímání archivů veřejností ovlivňuje rovněž jejich schopnost uspokojovat badatelskou poptávku a reagovat na měnící se trendy. V tomto ohledu hraje v posledních létech mimořádnou roli růst zájmu o genealogii a související obory. Pozitivní dopad na zviditelnění archivů mají rovněž akce pořádané např. v rámci Mezinárodního dne archivů. Obdobný postoj veřejnosti se pak projevuje i v jiných zemích s jinými historickými zkušenostmi.

Péče o zvyšování společenské prestiže archivů je stálým úkolem, nelze však vytvořit obecně platný návod, i když vytvoření jednotné mediální strategie pro archivy je nanejvýš potřebné. Její naplnění si však žádá další personální zdroje. Digitalizace archiválií v analogové podobě má zásadní vliv na fyzickou ochranu archiválií a ve spojení se zveřejňováním digitalizovaných archiválií na zabezpečení snadného přístupu k jejich digitálním reprodukcím.

2 Organizace archivnictví

Dosavadní struktura archivů vychází z dlouhodobého vývoje českých archivů počínaje 19. stoletím a konče rokem 1954 v první etapě. Druhá etapa byla zahájena rokem 1954, v roce 2004 ji završil nový AZ. V současné době působí v archivní síti ČR osm státních archivů a ABS, které pečují o cca 660 bkm archiválií, a 53 akreditovaných archivů, které pečují o cca 158 bkm archiválií. Tyto archiválie jsou v přímé péči archivů s výjimkou malého množství archiválií uložených na základě smlouvy. Lze očekávat, že oblast akreditovaných archivů, která není uzavřená, se bude vyvíjet i nadále a uvážené zvýšení jejich počtu je pro strukturu přínosem. Je žádoucí posílit nástroje, jež by účinně podpořily zejména zřizovatele soukromých archivů.

Archivní síť se dělí do následujících skupin:

2.1 Státní archivy

Státní archivy tvoří NA, ABS a SOA. Tento systém bude i nadále trvalým základem archivní sítě bez důvodů pro její další rozšiřování. Bezpodmínečně nutné je uspořádat vztah mezi NA a SOA na straně jedné a MV, které vůči nim plní funkci zřizovatele. Otázkou, která bude podrobena dalšímu zkoumání, je, zdali ponechat současný stav doprovázený dílčí změnou způsobu výměny informací a kompetence rozhodovacích procesů, nebo systém změnit (např. systém ponechávající samostatnost archivů v odborné činnosti a nalezení dlouhodobého řešení zabezpečení provozních činností archivů např. centralizací některých provozních činností v rámci MV, nebo naopak povýšení kompetencí státních archivů i v oblasti provozních činností apod.).

2.2 Bezpečnostní archivy

Zřízení skupiny bezpečnostních archivů prostřednictvím AZ nebylo šťastné, protože popírá základní principy tzv. veřejných archivů, bylo však nutné vzhledem k situaci v oblasti zabezpečení ukládání dokumentů, resp. archiválií s utajovanými informacemi. Dnes je stav takový, že 7 bezpečnostních archivů zřídilo MV, MO, NBÚ, bezpečnostní sbory a zpravodajské služby České republiky. Čtyři z nich jakožto archivy bezpečnostních sborů a

zpravodajských služeb vykonávají činnost dvojedinou, a to jak archivů bezpečnostních, tak specializovaných archivů. Archivy MV a NBÚ, jejichž zřizovatelé nejsou ve skupině bezpečnostních sborů ani zpravodajských služeb, plní funkci výhradně bezpečnostních archivů, přičemž NBÚ akreditoval také archiv specializovaný. Okruh archivů akreditovaných pro výkon působnosti bezpečnostních archivů je z hlediska AZ limitován; projeví-li zájem Hasičský záchranný sbor, Celní služba, Vězeňská služba a Ministerstvo zahraničních věcí, okruh zřizovatelů bezpečnostních archivů se tím podle podmínek daných AZ vyčerpá.

Dosah působnosti MV na činnost bezpečnostních archivů je dosud minimální, a to zejména u archivů zpravodajských služeb a bezpečnostních sborů (archivy neposkytují údaje z evidence NAD u archiválií nesoucích stupeň utajení, ani údaje o personálních podmínkách archivu). Proto bude od roku 2019 zřízeno v rámci odboru archivní správy a spisové služby nové tabulkové místo Archivář s příslušným stupněm utajení, které bude pečovat o odbornou činnost bezpečnostních archivů.

2.3 Specializované archivy

V současné době je zřízeno 31 akreditovaných archivů, z toho akreditováno ze zákona (jako dřívější archivy zvláštního významu) bylo 21 archivů. Zřizovateli nejpočetněji zastoupených specializovaných archivů jsou organizační složky státu, státní příspěvkové organizace, státní podniky, vysoké školy a právnické osoby zřízené zákonem. Do budoucna lze předpokládat rozšiřování okruhu zejména specializovaných archivů, a to především v oblasti archivů vysokých škol. Státní archivy ve spolupráci s MV usilují o komplexní řešení vysokoškolského archivnictví právě směrem akreditování specializovaných archivů.

Přestože specializované archivy byly zřízeny jejich zřizovateli bez ohledu na snahu o centrální řešení archivnictví, je nutné konstatovat, že systém specializovaných archivů je funkční. Z pohledu koncepčního je tedy možné ponechat stávající stav s právem dalších subjektů požádat o řádně zdůvodněnou akreditaci.

2.4 Archivy územních samosprávných celků

Pět archivů měst zřizovaných příslušnými územními samosprávnými celky, akreditovaných ze zákona a podle zákona o archivnictví č. 97/1974 Sb., plnilo do nabytí účinnosti AZ funkci státních archivů. Současný stav vyhovuje jen částečně, zejména pro administrativní náročnost správních procesů, které u původců v dosavadní péči archivů územních samosprávných celků od roku 2004 vykonávají státní archivy. Ty totiž nebyly dostatečně posíleny tak, aby byly schopny zcela převzít úkoly s touto změnou spojené. Z koncepčního pohledu však není možné ponechat současný stav zejména po stránce postavení archivů měst nadaných výkonem přenesené působnosti vůči jejich zřizovatelům a jimi zřízeným právnickým osobám.

2.5 Soukromé archivy

Stávající síť jedenácti archivů funguje bez větších potíží, i když je nutné předpokládat její další rozšiřování (např. církevní archivy) nebo naopak zúžení (ukončení činnosti některých bývalých podnikových archivů). Koncepčně není nutné řešit v jiné podobě, než stávající. Pokud by byla tato kategorie archivů zrušena, stát ztratí možnost zabezpečit péči o část archiválií jejich majiteli a ve většině případů by musel archiválie převzít do vlastní péče.

2.6 Závěr k organizaci archivnictví

V současné době působí v archivní síti ČR 53 akreditovaných archivů. Současná rozmanitá sestava archivů tvoří systém, vzniknuvší historicky a empiricky z potřeby vytvořit potřebné sběrné oblasti a podmínky pro jejich pokrytí při přejímání archiválií a péči o ně. Páteří archivnictví nadále zůstává Národní archiv a sedm státních oblastních archivů se státními okresními archivy jako jejich vnitřními organizačními jednotkami.

Přínosem práce akreditovaných archivů je detailní znalost činnosti zřizovatele, jeho organizační struktury a z toho vyplývající kvalifikovaný výběr archiválií i soustředování archiválií sbírkové povahy. Tato část archivní sítě se bude, za předpokladu uvážlivého posuzování účelnosti zřízení archivu, rozvíjet i v budoucnosti.

Praxe dokazuje, že jde o systém funkční. Klíčovou úlohu má Národní archiv a státní oblastní archivy s pružným rádiem kompetencí, respektujícím historický vývoj a vývoj jeho písemné produkce, a které, jak plyne z jejich úředního názvu, nejsou těsně svázány s územním členěním státu, které se zpravidla účelově mění.

3 Právní rámec archivnictví

Základ právního rámce oblasti archivnictví a spisové služby tvoří AZ a související právní předpisy, kterými jsou vyhláška č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby, a vyhláška č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. Uvedené právní předpisy vymezují obor archivnictví a spisové služby, stanovují mu přesný rámec a konkretizují postupy a úkoly. Na ně pak navazují další právní předpisy, které je buďto doplňují, nebo ovlivňují některé jejich části konkrétními postupy a požadavky. V oblasti spisové služby je to především zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ovlivňující postupy nakládání s dokumenty u původců vedoucích spisovou službu, dále Národní standard pro elektronické systémy spisové služby, konkretizující povinnosti na úseku spisové služby vedené v elektronické podobě, další právní předpisy v oblasti informačních systémů veřejné správy a poskytování důvěryhodných elektronických transakcí, právní předpisy upravující ochranu osobních údajů a poskytování informací z dokumentů, které je obsahují, a konečně rovněž několik desítek právních předpisů, stanovujících ukládací lhůty pro vybrané typy dokumentů.

Oblast archivnictví podmiňují veškeré právní předpisy související především s řádnou péčí o archiválie. Jsou to předpisy stanovující povinnosti při nakládání se svěřeným majetkem (archivní budovy a jejich zařízení), při výběru archiválií, jejich ukládání, zpracování a zpřístupňování (oblast ochrany osobních údajů, vlastnického vztahu k archiváliím a autorských práv k jejich obsahu). Další skupinu tvoří právní předpisy, vážící se k činnostem souvisejícím se zabezpečením činnosti archivů v oblasti ekonomické, provozní a personální.

4 Personální situace

Personální situace ve státních archivech není ideální. Systemizovaný stav archivních odborných profesí (archivář, IT specialista, restaurátor a konzervátor) je podhodnocen, obdobně jako personální stav odborných a obslužných profesí zabezpečujících činnost archivů (ekonom, personalista, mzdová účetní, účetní, stavební technik, pracovník IKT, technický pracovník, uklízeč). Další plošné snižování počtu zaměstnanců v rámci resortu MV znamená ohrožení státem spravovaného Národního archivního dědictví.

Zásadními problémy jsou:

- Postavení archivářů se středoškolským vzděláním, pro něž neexistuje specializované středoškolské vzdělání.
- Na archiváře jsou kladeny stále vyšší nároky, avšak podmínky pro plnění pracovních povinností se mnoho nemění, chybí systém následného cíleného odborného vzdělávání, kde selhávají i vysokoškolské vzdělávací programy.
- Pomalu řešený problém nízkého stupně odměňování zaměstnanců v oblasti restaurátorství, kterým se postupně proměnilo profesní vzdělávání ve vysokoškolské, přičemž systemizováni byli dlouhodobě jako středoškoláci (8. až 9. platová třída).
- Nedostatek obslužného personálu.

Pro řešení problému personálního zabezpečení archivů je nutné připravit vzorovou systemizaci státního archivu a organizačního schématu. Proto byla sestavena pracovní skupina

ze zástupců státních archivů a příslušných útvarů MV. Důvodem je zabránit dalšímu snižování počtů „odborných archivních“ i obslužných tabulkových míst a zajistit jejich zastupitelnost. Ve většině archivů naprosto chybí systemizovaná místa obslužného personálu. Některé činnosti (zejména úklid) jsou nakupovány jako služby nebo vykonávány v rámci dohod o pracovní činnosti. Optimální není ani personální zabezpečení restaurátorských a konzervátorských pracovišť ve státních archivech. V oblasti ICT bude zásadně nutné rozšířit personální zabezpečení, jelikož úkolem informatiků je nejen péče o IT archivu, ale nutná podpora archivářů při jakémkoli strojovém zpracování informací včetně digitalizace archiválií.

Obdobné potíže jsou patrné rovněž v akreditovaných archivech. Konečně posílení personálního stavu bude nutné také u odboru archivní správy a spisové služby, a to vzhledem k nárůstu agendy a k úkolům při podílu na zabezpečení některých činností archivů, zejména NA a SOA.

V souvislosti se zvyšující se náročností oboru a přesahy do dalších souvisejících činností je nutné zohlednit další vzdělávání státních zaměstnanců ve služebním poměru i zaměstnanců v pracovněprávním poměru.

5 Archivní budovy

Účelové archivní budovy v ČR před rokem 1989 až na několik výjimek neexistovaly. Archiválie byly uloženy zejména v provizorních depozitářích, takže soustavnou a koncepční péči nahrazovala převážně jen opatření, kterými se archiváři v rámci omezených a omezovaných možností snažili zachránit archiválie před postupnou degradací a zničením. K zásadní změně podmínek péče o velké masy archiválií uložených ve státních archivech došlo v období od poloviny devadesátých let. Mezi léty 1995 až 2017 bylo v ČR nově postaveno či rekonstruováno 57 archivních budov, v nichž našlo sídlo 60 státních a 2 velké městské archivy. České archivnictví tím dohnalo zpoždění za světem.

Dnes je převážná většina archiválií uložena v osmi státních archivech, pečujících o celkem 135 archivních budov (z toho je 118 v majetku státu a 17 v nájmu). 32 budov je zapsáno jako nemovité kulturní památky nebo stojí v městských památkových rezervacích.

Po víceletém provozu budov se však počínají projevovat známky opotřebení, a to především u budov užívaných státními okresními archivy, kde rozsah a kvalita prováděných stavebních prací většinou závisela na objemu finančních prostředků, které na ně byli investoři (tehdejší okresní úřady) ochotni vynaložit. Negativní důsledky chyb v projektové dokumentaci, „úspory“, užití nevhodných a nekvalitních technologií s nízkou provozní užitnou hodnotou, stavební závady, nedodělky aj. se projevily až po létech. V obdobném stavu se nalézá také provoz a obměna technologických částí nemovitého majetku, zejména vzduchotechniky a klimatizace, měření a regulace, vytápění objektů, dopravních zařízení aj. K celkovému fyzickému opotřebení provozovaných archivních objektů přistupuje i postupné vyčerpání úložných možností. V neposlední řadě je nutné počítat s investicemi na obnovu hardwaru, softwaru a vybavení restaurátorských dílen a pracovišť digitalizace.

Celkově lze konstatovat, že české státní archivnictví sice dohnalo koncem devadesátých let zpoždění za většinou (nejen) evropských zemí v oblasti výstavby účelových archivních budov, momentálně však dochází k zaostávání nejen v počtu postavených budov, ale také v jejich údržbě a použití nových stavebních technologií. Při plánování dalšího stavebně technického rozvoje archivů je nutné pokračovat cestou účelových novostaveb či rekonstrukcí starších objektů, sloužících vždy pro několik SOKA či centrály SOA v jednom širším regionu pro ukládání archiválií (tzv. sdružený depozitář), neboť rekonstrukce všech archivních budov spojená s rozšířením jejich úložné kapacity je finančně náročná a mnohdy nerealizovatelná. V tomto smyslu jsou již připraveny rekonstrukce a výstavba nových objektů v Lounech, Plzni, Kladně a Havířově.

Současně je nutné vyhodnotit dosavadní zkušenosti s užívanými technologiemi, vykazujícími krátkou životnost a vysokou pořizovací i provozní cenu (klimatizace, dezinfekční jednotky, ICT infrastruktura apod.). V návrhu řešení problematiky se přitom zohledňuje, že archivnictví dosáhlo v oblasti zabezpečení příslušných prostor situace, kdy potřebuje především nové ukládací prostory, neboť provozních a obslužných prostor má až na výjimky dostatek.

Obdobná situace panuje také u akreditovaných archivů. V minulých letech bylo archivům předáno 5 nových či nově zrekonstruovaných pracovišť, bez problémů zůstávají bezpečnostní a soukromé archivy.

6 Materiální zabezpečení archivů technickým vybavením

Následkem opotřebení technologických celků archivních objektů po víceletém provozu je třeba počítat s nutností nové instalace nebo alespoň výměny jejich hlavních částí. Totéž platí o vybavení archivů výpočetní, mikrofilmovací, restaurátorskou a konzervátorskou technikou aj. Renovace materiálně-technického vybavení archivů musí zahrnout:

- Zřizování bezpečnostních systémů požární ochrany a proti vniknutí nepovolaných osob.
- Permanentní zajištění vybavenosti digitálními technologiemi (počítače, skenery, tablety, digitální kamery, zálohovací jednotky).
- Zřizování provozů pro odkyselování papíru a moderního zařízení restaurátorských a konzervačních pracovišť, zřízení krizového konzervátorského pracoviště.
- Podpora pořizování technologií pro vytváření bezpečnostních kopií cestou digitalizace a převodem na mikrofilm.
- Posilování síťové komunikační kapacity a zabezpečení kybernetické ochrany.
- Kooperaci s plánovanými cloudovými úložišti státu.
- Modernizaci informačních systémů.

Za posledních 10 let došlo k výraznému zlepšení ve vybavení jednotlivých pracovišť restaurátorskými přístroji a materiálem. V rámci koncepce je navrhováno pro každý státní archiv minimální přístrojové vybavení.

Projekty hromadného odkyselování archiválií (stabilizace fyzického stavu a preventivní zásah) byly zahrnovány do projektů digitalizace a podmiňovány spoluprací s knihovnami. Tato spolupráce však nevedla k požadovanému výsledku, protože požadavky na technologie jsou odlišné. S odstupem času lze prosazování tohoto přístupu považovat za strategicky špatné rozhodnutí. V současné době jsou v soustavě archivů v provozu dvě odkyselovací linky (NA a ABS).

7 Vlastnictví archiválií

Archivy jsou instituce pečující zejména o archiválie převzaté od původců vyjmenovaných v AZ, tedy včetně archiválií soukromoprávních původců. Jednoznačně státní archiválie byly vybrány z dokumentů vzniklých z činnosti institucí státní správy; vlastnictví archiválií vzniklých z činnosti ostatních původců je pak do značné míry nejasné. AZ se proto musí vyjádřit k vlastnictví archiválií již v archivech uložených a stanovit jasná pravidla pro výkon péče o ně. Tuto rovinu poté musí promítnout také do způsobu evidence archiválií a jejich využívání, zejména předkládání badatelům. Nová právní úprava musí tento princip respektovat, nastavit jasná pravidla a zavést funkční a jednoduchý systém příjmu, evidence a statusu vlastnictví uložených archiválií za předpokladu, že vlastnický vztah k archiváliím se ani po jejich výběru a vzetí do evidence nemění.

Archiválie vybrané z činnosti soukromoprávních původců musejí být přijímány do státního archivu po jejich výběru mimo skartační řízení vždy na základě smlouvy o úschově, nebudou-li přenechávány smlouvou darovací nebo smlouvou kupní. Ostatní veřejné archivy

musí ošetřit převzetí archiválií do veřejných archivů rovněž smlouvou, pokud se nebude jednat o jiný případ jejich získání (např. odúmrtí).

Otázka vlastnictví archiválií musí být řešena rovněž ve vztahu k vymezení archivního fondu (blíže viz kap. 11). Princip uchování celistvosti a integrity archivního fondu by měl mít všude tam, kde tomu výslovně nebrání jiné důvody, přednost před zohledněním rozdílného vlastnického stavu jednotlivých archiválií. To nepopírá důležitost jasného určení vlastnických práv, která však musí být ošetřena smluvně a fixována v rámci evidence a popisu fondu. U fondů soukromoprávních původců, které obsahují pouze archiválie soukromoprávního charakteru, je nutné respektovat vůli vlastníka včetně možnosti rozdělení fondu a umístění jeho částí v různých institucích. Samostatná evidence dvou nebo více částí jednoho fondu je také nutná tehdy, kdy vlastník požádá o vrácení části fondu uloženého v archivu na základě smlouvy o úschově. Obdobně je nutné podrobněji upravit problematiku scelování archivního fondu uloženého v několika institucích a vymezení fondů původců s víceúrovňovou strukturou.

Nakládání s archiváliemi evidovanými jako součást Národního archivního dědictví, které se nacházejí v péči veřejných archivů, by se bez ohledu na vlastnictví k nim mělo řídit ustanoveními zákona o archivnictví a spisové službě. Pokud by to zákon výslovně nestanovil, neměly by se na ně vztahovat jiné právní předpisy.

8 Problematika spisové služby

Koncepce vývoje spisové služby, vymezené oblastí předarchivní péče o dokumenty a výběru archiválií, vychází z potřeby stanovit rozsah a povahu péče o dokumenty po celý jejich životní cyklus, a to s přihlédnutím k formě jejich zpracování, časovému období, ve kterém jsou zpracovávány, a účelu jejich zpracování. Objektem péče zůstává dokument od okamžiku vzniku nebo doručení až po vyřazení, a v případě jeho výběru za archiválii rovněž včetně jejího následného uložení, zpracování a využívání/přístupnosti v příslušném archivu. Koncepce úpravy budoucích podmínek výkonu spisové služby vychází z akceptování existence dokumentů v analogové podobě a v digitální podobě, a tedy také rozlišení podmínek výkonu hybridní spisové služby. Současně však stanovuje společné zásadní principy péče o dokumenty, vymezující i přes rozdílnost formy dokumentů jednotný systém péče, účelu a časově následných úkonů jejich zpracování.

Vzhledem k převažující míře elektronické komunikace v oblasti doručování se významně mění také věcné a organizační podmínky výkonu spisové služby. Spisová služba je u určených původců vedena v elektronické podobě, část původců ji vede podle vlastního uvážení buď v elektronické, nebo v listinné podobě. Možnost volby se však ukazuje jako nepříliš šťastná, a to zejména ve spojení požadavků AZ s požadavky zákona č. 300/2008 Sb. Jelikož řešením není plošné zavedení povinnosti vykonávat spisovou službu v elektronické podobě, možností zůstává např. diferenciací předarchivní péče a s tím spojené zjednodušení výkonu spisové služby u tzv. malých původců. Dalším ulehčením pro zabezpečení výkonu spisové služby je umožnění úředního vedení elektronické evidence analogových dokumentů původci, kteří zvolí vedení spisové služby v listinné formě. Nutné je ovšem prozkoumání dopadů na výkon spisové služby, resp. nastavení přiměřených nároků.

Praxe prokázala, že k účinným metodám pomoci původcům je metodická a konzultační podpora příslušného archivu. Východiskem je doplnění AZ ve výčtu činností NA a SOA o metodickou a konzultační podporu původcům v oblasti výkonu spisové služby a předarchivní péče včetně původců s celorepublikovou působností, u nichž je předarchivní péče rozdělena mezi NA a státními archivy. Nezanedbatelnou pomoc poskytují rovněž internetové stránky MV, v jejichž části Archivnictví a spisová služba jsou soustředěny zásadní informace o současném stavu spisové služby.

Kolizní situace vznikla v oblasti zanikajících původců. AZ sice stanovuje povinnosti v oblasti výběru archiválií při zrušení původce, jeho vstupu do likvidace nebo při prohlášení konkurzu na původce, ale ustanovení nejsou dostatečně účinná. Do konce roku 2013 bylo podpořeno obchodním zákoníkem (povinnost projednání zabezpečení dokumentů, které likvidátor žádá po příslušném archivu a potřebuje k výmazu společnosti z obchodního rejstříku), ovšem zákon byl k 31. 12. 2013 zrušen a tím také zanikla povinnost.

Další důležitou činností bude napravení situace ve způsobu vedení spisové služby v oblasti utajovaných informací, resp. o narovnání vztahu mezi AZ a zákonem č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o bezpečnostní způsobilosti.

9 Přejímání archiválií

Výhradními zdroji akviziční činnosti archivů jsou skartační řízení a výběr archiválií mimo skartační řízení. Tato forma akvizice fyzických archiválií nezanikne ani v epoše elektronického úřadování. Na počátku procesu však nelze odhadnout poměry mezi přejímáním fyzických dokumentů a dokumentů v digitální podobě. Objemové poměry fyzických a elektronických dokumentů budou ovlivňovat investiční politiku archivů vzhledem k prostorovým potřebám depozitářů nebo datových digitálních úložišť.

Akreditované archivy provádějí výběr archiválií ve skartačním řízení a mimo skartační řízení. Očekávané přírůstky archiválií v akreditovaných archivech do roku 2020 se pohybují podle rozsahu činnosti spisové služby a podle zřizovatele archivu od 35 do 685 bm ročně na archiv. Do akreditovaných archivů tak přibude do roku 2020 cca 25 000 bm analogových archiválií.

Po zavedení povinné elektronické spisové služby se předpokládalo, že v časovém úseku vymezeném léty 2017 až 2030 bude výběr archiválií z přejímaných dokumentů v analogové podobě v důsledku přílivu dokumentů v digitální podobě klesat. Tato tendence se dosud neprojevila, reálně s ní lze počítat snad v období po roce 2020.

Nejzávažnějším problémem zůstává zvyšující se objem přijímaných archiválií v analogové podobě do archivů. Proto je nutné zaměřit se na problematiku výběru archiválií a provést redukcí jejich příjmu prostřednictvím několika opatření. Je to zejména revize spisových řádů, nadále nepřijatelné je přebírání celých spisových skupin „V“ jako archiválie s tím, že výhledově budou některé navrženy k vyřídění v rámci tzv. vnitřní skartace. Předpokládá se rovněž omezení okruhů dokumentů se statusem A, související se snahou o výběr archiválií z dokumentů skutečně trvalé hodnoty. S tím je spojen požadavek odbornosti archivářů, kterou je nutné zvyšovat odbornými školeními zejména v oblasti skartačního řízení. Dále je možné použít metodu tzv. vzorkování (zejména u rozsáhlých agend), a to i v případě archiválií v digitální podobě. Redukce objemu přijímaných archiválií v analogové podobě však nesmí být na úkor kvality výběru; výběr musí splňovat požadavky současných i budoucích uživatelů archiválií. Obdobné problémy však budou muset být řešeny rovněž v oblasti archiválií v digitální podobě. Dosud neřešena zůstává problematika přejímání databází.

Obdobně je potřebné připravit a stanovit ve všech typech archivů koncepci akviziční činnosti u jednotlivých typů soukromoprávních původců a zajistit postupy od jejich vzniku po výběr archiválií. Je nutné čelit masovému ničení dokumentů soukromoprávních původců, eliminovat přejímání a výběr materiálu bez trvalé hodnoty jako archiválie a trojrozměrných předmětů. Velkou pozornost bude nutné věnovat rovněž výzkumu v této oblasti, a to včetně zapojení nástrojů bezpečnostního výzkumu.

10. Evidence archiválií, generální inventury NAD

Vývoj evidence archiválií a tvorby archivních pomůcek určoval v letech 2005 až 2016 vývoj metodiky, především vznik nových Základních pravidel pro zpracování archiválií, vývoj

právního rámce archivnictví, generální inventura Národního archivního dědictví a vývoj technických prostředků (výměnné formáty a software) umožňující jejich aplikaci. Na legislativu navázala generální inventura NAD 2012-2014, která umožnila realizaci metodických novinek v oblasti NAD. Zásadní význam pro její realizaci měla nová verze programu pro evidenci NAD. Posledním softwarem, jehož vznik má zásadní význam pro realizaci nových Základních pravidel, je vytvoření Národního archivního portálu.

11 Vymezení archivních souborů

Oblast vymezení archivních souborů je zpracována vyhovujícím způsobem. AZ vymezuje archivní fond a archivní sbírku v podobě, která z hlediska archivní praxe vyhovuje pro běžné dokumenty v listinné i elektronické podobě. Úvahy o vlivu elektronizace veřejné správy na způsob vymezení archivního fondu z hlediska jeho vazby na provenienční princip se v současné době pohybují pouze v rovině archivní teorie.

Archivní fond nebo archivní sbírka (souhrnně archivní soubor) je základním prvkem českého archivnictví. Je definován v AZ a vymezuje se i fyzicky. Každá archiválie nebo jejich skupina musí být součástí jednoho archivního fondu nebo jedné archivní sbírky, v jejímž rámci se zpracovává. Archivní soubor je vymezen na základě provenienčního nebo pertinenčního principu¹. Vzhledem k dobrým výsledkům stávající praxe zůstane provenienční princip v této modifikaci dominantním principem tvorby archivních souborů. Sbírkové se budou v archivech vytvářet především z archiválií, které nelze na základě provenienčního principu do archivních fondů zařadit. Pokud jde o zanesení provenienčního principu jako prvku do AZ, shoda panuje v tom, že nový AZ má vycházet z priority provenienčního principu ve výše uvedené modifikaci.

Množstevní hranice pro vznik samostatného archivního fondu: rozhodující pro jeho vznik je statut samostatného původce. Pokud jsou tyto podmínky splněny, měla by být preferována varianta založení nového archivního fondu, samozřejmě za dodržení zásady ukládání archiválií v archivu, do něhož podle provenience náleží. Tato varianta má přednost před zařazováním archiválií do uměle vytvářených celků.

12 Zpracování archiválií

Průzkum problematiky pořádání archivních souborů zjistil, že trvale udržitelný rozvoj k dosažení stavu zpracovanosti archiválií na úrovni 75 % do roku 2030 za současného personálního obsazení archivů a v kontextu činností, které jsou archivy povinny vykonávat, není reálný. Za nezměněných podmínek je možné považovat maximálně udržení současného stavu zpracovanosti v rozsahu, který odpovídá množství přijímaných archiválií.

Míra zpracovanosti ve státních archivech činila v roce 2015 51 % (u ABS 12 %), v archivech měst 39,4 %. U archiválií vzniklých do roku 1918 činí míra zpracovanosti asi 75 %, u archiválií do roku 1945 cca 68 % a u archiválií vzniklých do roku 1989/1992 cca 59 %. Při hodnocení údajů je však nutné zachovat míru obezřetnosti, neboť jsou relativní.

Zkušenosti z předchozího vývoje archivnictví dokládají nevhodnost snahy o zintenzívnění pořádacích prací cestou závazného stanovování množstevních kvót (hrozba vzniku nekvalitních a informačně zavádějících archivních pomůcek, takto zpracované fondy bylo obvykle nutné po čase reinventarizovat). Cestou není ani snížení formálních nároků stanovených Základními pravidly pro zpracování archiválií. V této souvislosti lze nejvýše zvažovat volbu vhodné úrovně zpracování v návaznosti na možnost využití původního vnitřního informačního systému fondu. Zpracování archiválií však stále zůstává prioritním

¹ Provenienční princip spočívá v respektování původu (provenience), což znamená, že archivní fondy zachovávají celistvost a organickou strukturu, kterou jim vtiskl původce. V rámci pertinenčního principu je naopak archiváliím nastaven nový vztahový systém.

úkolem archivů. Znatelný posun v této oblasti je možné očekávat jen tehdy, kdy se zvýší počet odborných archivních zaměstnanců, u nichž bude zpracování archiválií podstatnou součástí pracovní náplně, a profesní specializace.

Významným faktorem ovlivňujícím stav a zejména kvalitu zpracování archiválií je propracovanost metodických postupů. MV proto již vytvořilo pracovní skupiny pro zpracování metodických návodů na pořádání vybraných archivních fondů. Jednotlivým archivům se pak doporučuje rozšířit počet zaměstnanců, kteří se této problematice budou plně věnovat.

13 Péče o fyzický stav archiválií

Rámec rozvoje restaurátorských a konzervátorských pracovišť státních archivů byl v předchozím období dán metodikou „Rozvoj restaurátorských a konzervátorských pracovišť státních oblastních archivů a Státního ústředního archivu v Praze v letech 1993-1995“ a dokumentem „Harmonogram úkolů směřujících k uskutečnění rámcové koncepce prostorových technických problémů státních archivů a archivů měst na území České republiky“. Od té doby byly částečně personálně i materiálně posílena stávající pracoviště státních oblastních archivů a zároveň byla zřízena řada nových restaurátorských pracovišť v okresních archivech. Paralelně bylo budováno centrální restaurátorské, vědecko-výzkumné a metodické pracoviště v Národním archivu. Nicméně restaurátorská kapacita státních archivů je nedostatečná, musí být postupně významně navýšena, součástí strategie musí být vybudování nových restaurátorských pracovišť.

Koncept péče o archiválie v digitální podobě je založen na předpokladu, že se od klasické liší jen fyzickou podstatou, nikoli obsahem. Proto budou péči o archiválie v digitální podobě vykonávat titíž zaměstnanci archivů jako u archiválií v analogové podobě. Výběr i archivní zpracování archiválií v digitální podobě budou nadále vykonávat příslušné archivy a archiválie v digitální podobě budou spolu s archiváliemi v analogové podobě tvořit archivní soubory. Toto řešení umožňuje zajistit kontinuitu při přechodu mezi klasickým a elektronickým úřadováním, současně do určité míry eliminuje riziko ztráty dokumentů nebo jejich duplicitního uložení v klasické a digitální podobě. S ohledem na finanční a odbornou náročnost se jeví nevhodnější variantou nyní realizovaná příprava centrálního pracoviště, které převezme odpovědnost za dlouhodobé uchování a čitelnost archiválií v digitální podobě a bude schopné poskytovat uvedenou technickou a metodickou podporu všem archivům.

13.1 Příprava na krizové situace

Přestože české archivy mají zkušenosti s rozsáhlými povodněmi, krizové plány ve většině státních archivů (s výjimkou NA) nebyly vypracovány a nebyly ani zřízeny krizové štáby. Každý krizový štáb by na základě analýzy rizik ve svém archivu měl vypracovat krizové instrukce, vybudovat fungující komunikační systém, zřídit a vybavit krizové sklady. Součástí musí být i pravidelná cvičení nejen krizového štábu, ale také zaměstnanců archivů. Na republikové úrovni bude pak NA (ve spolupráci se SOA a dalšími specialisty) organizovat školení a praktická cvičení zaměřená na krizové situace v archivech a jejich řešení.

14 Ochrana archiválií před odcizením a ztrátou

V uplynulých pětadvaceti letech se v celé Evropě projevil výrazně společný jev, totiž množící se krádeže archiválií přímo v archivech. Několik případů krádeží archiválií vyvolalo tlak na zpřísnění ochranných opatření v archivech, jak pasivních tak aktivních. Analýza problému však ukázala, že prvotní příčinou je nevhodný, důvěřivě bezbranný přístup archivního dozoru k badatelům, který vedl k zneužití této atmosféry kriminálními jedinci. Režim v badatelnách byl tedy legislativní formou zásadně zpřísněn tak, aby při jeho dodržování minimalizoval při styku badatelů s archiváliemi jejich odcizení. V této cestě bude

třeba pokračovat do budoucna důrazně cestou kontrol dodržování badatelského řádu, zejména omezení věcí přinášných badateli do studoven a jejich následná manipulace s nimi. Skutečně zásadní ochranu archiválií je samozřejmě jejich důsledná foliace v případech, kdy není možné předložit kopie archiválií (postup je však časově velmi náročný), v ostatních případech pak digitalizace a předkládání digitálních kopií. Podpůrnými prostředky mohou být technická opatření v podobě kamerových systémů a instalování elektronických bran.

Současný trestní řád nerozlišuje, zda byla odcizena archiválie nebo běžný předmět. Krádeže v oblasti kulturního dědictví by měly být kvalifikovány přísněji než běžná majetková kriminalita. MV proto musí ve spojení s Ministerstvem kultury iniciovat zpřísnění trestních sazeb za krádeže a devastaci kulturních statků.

15 Využívání archiválií

Možnosti využívání archiválií jsou závislé na legislativním řešení (AZ, ochrana osobních údajů, autorské právo, utajované informace všech druhů) a na míře zpracovanosti archiválií a jejich zpřístupnění badatelské veřejnosti. I přes určitá omezení je nutné konstatovat, že české archivy jsou v tomto směru nejotevřenějšími archivy v Evropě. Otázku nahlížení a využívání archiválií a jejich zveřejňování upravuje AZ. V této oblasti se však projevuje terminologická nejednotnost. Archiváři – zaměstnanci badatelen archivů jsou často vystaveni konfrontaci, aniž by však jejich činnost byla jasně definována (zejména termíny zpřístupnění, nahlížení, zveřejnění, kopie, opis, výpis, resp. výklad těchto pojmů je v archivech různý a řídí se spíše zavedenou praxí). Badatelé se pak snaží této nejednotnosti využít. Dalšími úkoly je odstranění terminologické nejasnosti pojmu „zpřístupnění“ a „nahlížení“ ve smyslu nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 3/14 ze dne 20. 12. 2016.

Česká archivní síť ve srovnání se zahraničím rovněž dosud nereflektovala nutnost plnění role vzdělávací a popularizační instituce pro nejširší, většinově „neodborné“ vrstvy a věkové kategorie obyvatelstva. Mohly by se však dobře tohoto úkolu ujmout a plnit tuto funkci, především ve smyslu poskytování historických pramenů učitelům/vzdělávacím institucím/médiím pro výuku a popularizaci (nejen) humanitních věd. Na tyto funkce však většina archivů rezignovala z důvodů nedostatečného personálního zabezpečení. Nedostatek financí neumožňuje archivům získávat ani prezentační technologie. Zcela chybí prezentace činnosti archivů veřejnosti (mediální strategie).

15.1 Digitalizace archiválií

Digitalizace archiválií představuje významný druh kopií archiválií. Dálkový přístup k digitálním reprodukcím plní důležitou funkci ochrany archiválií zejména proti jejich poškození, zničení a krádeži. Digitální forma umožňující dálkový přístup k archiváliím/informacím bude veřejností stále více preferovaným prostředkem, jehož význam bude stoupat spolu s objemem digitalizovaných archiválií/informací i archiválií v digitální podobě. Digitalizace se proto stává důležitou součástí archivních činností, která však dosud není v právním řádu ani metodicky zakotvena a byla ponechána na samotných archivech. To reflektuje nejednotný přístup, odrážející objem, kvalitu digitalizátů i uživatelské rozhraní. Nejednotnost se projevuje i v takových oblastech, jakými jsou ochrana osobních údajů. Tento stav musí být v budoucnu sjednocen.

Lze důvodně předpokládat, že klasické nahlížení do archiválií v badatelných archivech bude postupně ustupovat nahlížení dálkovému. I v této souvislosti je zcela nezbytné přijetí koncepce digitalizace s posouzením stanovených základních/minimálních a reálných požadavků na kvalitu digitalizace včetně požadavků na základní workflow.

15.2 Vystavování archiválií

Obvyklým způsobem zveřejnění archiválií je jejich vystavování, tedy pořádání veřejně přístupných prezentací archiválií, jejíž způsob, místo a čas určuje archiv. Smysl tohoto způsobu zveřejňování archiválií spočívá především v jeho edukativním působení, přibližování určitých historických událostí veřejnosti, pokud možno poutavou formou tak, aby tyto události nebyly zapomenuty. Vystavování archiválií však představuje také významné riziko jejich nevratného poškození. Proto k němu musí docházet s přihlédnutím k významu archiválií a připravované výstavy, k dobrému fyzickému stavu archiválií a při zajištění požadovaných výstavních podmínek. Ve všech případech, kdy nebude nezbytně nutné vystavovat originály archiválií, musí být ovšem vystavovány jejich kopie.

15.3 Zpoplatnění služeb poskytovaných archivy

Existence většiny archivů je založena na veřejných zdrojích. Je proto pochopitelné, že veřejnost očekává od archivů určité služby. Nahlížení do archiválií je v ČR bezplatné. Archiv je přesto oprávněn požadovat za některé služby úhradu. I v této oblasti však platí pro některé subjekty výjimka, jejíž oprávnění je nutno posoudit.

Problém pro archivy spočívá v zákonem taxativně vymezených službách, jejichž obsah bývá rozdílně interpretován. Tak např. z prováděcího právního předpisu bylo vypuštěno zpoplatnění vyhotovování rešerší, což některé nestátní archivy hodnotí jako chybné v souvislosti s ustanovením § 40 odst. 5 AZ, který umožňuje požadování úhrady nákladů spojených s některými službami badateli. Jelikož rešeršní služba je vysoce odborná činnost, založená na systematickém prohledávání databází, archivních pomůcek a pramenů, včetně následného utřídění a zpracování výsledků vyhledávání, považuje se za přirozené tuto kvalifikovanou práci zpoplatnit jako úkon, který příslušný archiv plní. Jako důležité se jeví sjednocení praxe u všech veřejných archivů, které by měly poskytovat placené služby na jednotné kvalitativní úrovni s jednotným ceníkem, přičemž většina úkonů by měla být zjednodušena a standardizována tak, aby bylo možné je hradit formou správního poplatku. Rozsah a hloubku jednotného ceníku musí stanovit MV.

16 Archivní portály

Cílem současné úpravy bylo zakotvit nezbytné minimum služeb, které portály pro zpřístupnění archiválií v digitální podobě a digitalizovaných archiválií v návaznosti na činnost digitálních archivů poskytují. Klíčovým předpokladem je umožnění dálkového přístupu uživatelů k digitálnímu archivu a jeho službám. Bylo upřednostněno centralizované řešení pro síť veřejných archivů v podobě NDA. Prostřednictvím webových aplikací umožňuje příslušným archivům provádět výběr dokumentů za archiválie a jejich příjem do tohoto archivu (ukládací archiv). Dále v současné době provozuje v testovacím módu NARp centrální přístupové místo ke službám NDA pro veřejné archivy. Vedle toho je definována možnost pro akreditované archivy zřídit digitální archiv.

Provádění výběru archiválií dálkovým přístupem prostřednictvím portálu digitálního archivu je požadováno současnou právní úpravou bez uvedení jiné možnosti. Pokud by tedy archiv chtěl stanovit možnost jiného způsobu provádění výběru archiválií, musí současně předat digitálnímu archivu příslušné výstupy v podobě datových balíčků SIP včetně výsledků výběru ve skartačním řízení. Dořešit je nutné rovněž oblast příjmu a ukládání digitálních reprodukcí archiválií, neboť současná právní úprava nestanoví povinnost digitálního archivu ukládat digitální reprodukce archiválií. Obdobně musí být upraven příjem a ukládání digitálních kopií archiválií v digitálním archivu.

Nedořešená zůstává problematika přístupu k archiváliím v digitální podobě a digitálním reprodukcím. Digitální archiv by měl umožnit přístup k celému svému obsahu, tj. k archiváliím v digitální podobě, digitalizovaným archiváliím i k metadatům listinných

archiválií. Zobrazení digitalizátů je variantní: a) prostřednictvím odkazu do IS příslušného archivu, b) s použitím kopie uložené v digitálním archivu. Služby poskytované vybraným jiným IS (např. pořadací SW, eSSL atd.) by měly být standardizovány a jejich aplikace u digitálního archivu povinná. Obdobně je nutné upravit také přístup k evidenci NAD, evidenci původců a evidenci archivů a kulturně-vědeckých institucí. Současný právní stav předpokládá realizaci přístupu prostřednictvím NArP, způsob provedení však blíže nespecifikuje.

Prostřednictvím NArP bude vedena rovněž centrální evidence NAD a archivů jako evidence autoritativní. Archivy a KVI mají povinnost aktualizovat data NAD. Evidence archivů je vedena centrálně prostřednictvím NArP, archivy mají povinnost data aktualizovat. Evidence původců se vede v rámci evidence NAD v rozsahu jí požadovaném. PDA bude data evidence NAD apod. čerpat z NA přes rozhraní, jež budou definována. Dále je nutné dořešit způsob realizace povinnosti informovat archiv, který má archiválie v péči, o změnách ve způsobu uložení archiválií v digitální podobě či jejich metadat, včetně informací o poškození apod. Obdobně by mělo být umožněno prostřednictvím PDA podávat pečujícímu DA informace o změnách v uložení archiválií v digitální podobě a jejich metadat. Možným řešením je buďto ponechat stávající stav (služba DA, ačkoli předpokládá dálkový přístup), nebo umožnit, aby volitelně probíhalo jako služba poskytovaná PDA.

16.1 Národní archivní portál

NArP má stanovenou řadu funkcí. Je to zejména nástroj umožňující výběr archiválií ve skartačním řízení a mimo skartační řízení, validaci výstupních formátů a metadat podle národního standardu pro elektronické spisové služby a příjem archiválií v digitální podobě a jejich metadat do DA. Další část národního standardu umožní zpřístupnění a editaci údajů evidence NAD. Půjde o první on-line systém na editaci a zpřístupňování údajů tohoto druhu, který postupně nahradí existující informační systémy s jednoroční aktualizací údajů (PEvA). Portál tím umožní udržení a modernizaci páteří aplikace. Na tuto část NAD budou vázány aplikace pro správu popisných metadat archivů a kulturně vědeckých institucí (registr archivů), popisů původců (registr původců) a zpřístupňování archivních pomůcek v digitální podobě. Tato část NArP umožní aplikaci Základních pravidel pro zpracování archiválií. Jejich aplikace je klíčová pro výměnu dat na mezinárodní úrovni. Poslední část NAD je určena k prezentaci archiválií v digitální podobě a digitalizovaných archiválií. Tato jeho část umožní studium badatelům dálkovým přístupem a vytěžování dat mezinárodními organizacemi zaměřenými na prezentaci kulturního dědictví, jejichž je ČR členem.

17 Digitální archivy a jiné způsoby ukládání digitálních dat

Oblast digitálních archivů a jejich portálů (služeb) je upravena v současné legislativě v principu správně a dostatečně. Existuje jistě možnost tuto oblast dále upřesnit a doplnit, ale základní východiska by měla zůstat nezměněná. V tomto okamžiku a v nejbližší budoucnosti je spíše nutné prakticky realizovat základní představy.

Oblast datových úložišť archivů, která nejsou úložištěm digitálního archivu, není v současnosti upravena, a zvláště u státních archivů dochází k značně nehomogennímu vývoji. Personální i ekonomické zabezpečení státních archivů je v této oblasti špatné.

Dnešní představa o struktuře archivních institucí ukládajících digitální data vznikala na základě dlouhodobé analýzy, základním východiskem je centralizované řešení podpory dlouhodobé péče o archiválie v digitální podobě formou centrální instituce, NDA. Archivy mimo síť státních archivů mohou získat vlastní DA formou akreditačního řízení. Bezpečnostní archivy mají právo ukládat archiválie v digitální podobě ze zákona.

Současnou představu struktury archivních institucí ukládajících digitální data (digitálních archivů) je možné považovat za vyhovující s výjimkou oblasti digitálních archivů bezpečnostních archivů. Pro definitivní řešení je možné vycházet ze dvou možností, tedy

buďto zachovat stávající stav, nebo zavedením povinnosti bezpečnostních archivů akreditovat digitální archivy se zvýší možnost akceptace jednotných technologických a metodologických postupů, což zajistí úspěšnost předání archiválií po zrušení stupně utajení mimo digitální archivy bezpečnostních archivů.

17.1 Národní digitální archiv

NDA je organizační součástí NA. Je centrálním pracovištěm pro dlouhodobé uchování archiválií v digitální podobě. Základním komunikačním rozhraním NDA je NArP, nabízející přístup ke službám NDA prostřednictvím webového rozhraní a prostřednictvím webových služeb. Přístup prostřednictvím webového rozhraní tvoří základní rozhraní určené zejména jednotlivým uživatelům. Webové služby pak umožňují napojení informačních systémů původců a ostatních archivů.

Služby NDA se dělí na služby pro předarchivní péči, služby související s uchováním dokumentů v digitální podobě, služby pro přístup k archiváliím/dokumentům/informacím a přidané služby. V oblasti uchování dokumentů zajistí NDA převzetí vybraných archiválií, kontrolu validity formátů a metadat a správu ch archiválií v digitální podobě z archivního hlediska. Služby nezahrnují možnost vytváření archivních pomůcek dle archivní metodiky, umožní však přístup informačních systémů archivů tak, aby bylo možno tyto pomůcky vytvářet v nich.

17.2 Akreditace digitálních archivů

Akreditací digitálního archivu se rozumí proces, při kterém je získáno oprávnění ukládat archiválie v digitální podobě. Z širšího pohledu je zřejmé, že princip povinné akreditace digitálních archivů je správný. Problematika dlouhodobého ukládání archiválií v digitální podobě není jednoduchou záležitostí a vyžaduje úzce specializovaná pracoviště, která tuto problematiku personálně, metodicky, finančně i technicky zvládnou. Proces akreditace musí zajistit, aby příslušná instituce splnila alespoň základní kritéria v této oblasti. Další problém je neexistence akreditačního procesu u bezpečnostních archivů.

Poslední oblastí jsou další „národní technické standardy“, které bude potřeba postupně vytvářet (standard komunikačního protokolu mezi pořadacím software a DA nebo způsob předávání informací z národního portálu do portálů jiných digitálních archivů aj). Do této skupiny lze zahrnout i technické či jiné požadavky na přenositelnost archiválií v digitální podobě mezi digitálními archivy (do NDA). Je otázkou, jakým způsobem je zveřejnit, a zda mají být součástí posuzování v rámci akreditačního řízení. Jelikož varianta zachování současného stavu není použitelná, preferuje se varianta certifikace podle mezinárodních norem pro důvěryhodné digitální úložiště a varianta upřesnění potřebných specifikací (technických, personálních) v AZ a v prováděcích předpisech. V obou se předpokládá, že posouzení schopnosti dodržovat „národní standardy“ i posuzování přenositelnosti archiválií mezi DA (do NDA) bude součástí akreditačního řízení. Proces akreditace digitálních archivů se v tomto rozsahu týká i bezpečnostních archivů. Rozpor mezi současnou právní úpravou a navrženou lze řešit víceletým přechodným obdobím pro „dodatečnou“ certifikaci, a to pro všechny DA včetně bezpečnostních i NDA.

U obou preferovaných variant lze předpokládat nutnost zvýšení počtu zaměstnanců u MV (minimálně jedno tabulkové místo ke koncepční práci problematiky DA). V rámci NA bude vhodné doplnit metodické pracovníky, kteří byli plánováni v rámci provozu NDA, ale v NA nejsou dosud systemizováni.

Odnětí oprávnění k ukládání archiválií v digitální podobě je upraveno AZ dostatečně. Problém je v nedůsledném řešení nákladů spojených s přesunem (a nutnou úpravou) digitálních AIP do NDA z digitálního archivu (případně i mezi digitálními archivy), jemuž bylo oprávnění zrušeno. Úhrada nákladů při přesunu archiválií obecně je řešena pouze

v poslední větě § 59 odst. 6 AZ, což však na archiválie v digitální podobě uplatnit nelze. Problematika přenosu AIP mezi DA je širší, protože kromě vlastního přenosu AIP se jedná i o způsob, jak zachovat napojení na jiné informační systémy, např. archivní pomůcky. Pro udržení akreditace v čase je nutné zohlednit i následné kontroly DA ze strany příslušných státních archivů a MV.

18 Kontrola a sankce

Státní archivy jsou správními úřady, kterým AZ ukládá vykonávat kontrolu a udělovat sankce. Oblast kontroly a sankcí je ve stávající legislativě koncipována relativně dobře, nicméně potřebuje určitá upřesnění, doplnění a metodickou podporu.

Nejvýznamnější okruhy problémů jsou:

- Metodika pro provádění kontroly archivy není aktuální a pravidelně aktualizovaná. Oblast metodické podpory pro archivy je obecně slabá, neexistuje systém pravidelných školení v oblasti metodiky kontrol a správních činností.
- Existují určité disproporce v oblasti zmocnění ke kontrole, např. kontrola bezpečnostních archivů (je v zásadě irelevantní), působnost MV jako prvoinstančního orgánu vůči archivům atd., a faktickou potřebou.
- Oblast přestupků je žádoucí rozšířit a precizovat
- Maximální výše sankcí by měla být úměrná poměrům v ČR, tedy v zásadě o řád vyšší než je dnes. Spektrum sankcí je vhodné doplnit o další možnosti.

Mezi nově sankcionované oblasti je žádoucí zavést zejména nevedení podacího deníku a dalších konkrétních úkonů ve spisové službě, porušení technických parametrů pro uložení dokumentů, možnost požadovat náhradu na hromadnou dezinfekci, konzervaci či restaurování poškozených dokumentů, vybraných za archiválie až do 100 % výše nákladů, nepředání vybraných archiválií archivu po skartačním řízení (respektive nedodržení stanovené lhůty k předání), neprovedení spisové rozluky (předtím nutno ale stanovit přímou zodpovědnost), dokumenty, které jsou povahou archiválie (historické dokumenty před rokem 1800), které nejsou v evidenci, by měly podléhat nabídkové povinnosti právu archivů, porušení povinností badatele při studiu archiválií, poškození archiválie neodbornou manipulací a náhrada až do výše 100 % nákladů za restaurování, dezinfekci atd. poškozené archiválie nebo dokumentu vybraného za archiválii před jeho zaevidováním.

Dalším úkolem je revize příslušných ustanovení AZ v souvislosti s novou podobou přestupkového řízení.

Pro zákonné vykonávání kontroly a posuzování oblasti přestupků je nutné zavést systém pravidelného školení v oblasti kontroly a správního řádu, dále aktualizovat metodiku a zavést jednotnou publikaci (formou internetové sbírky) precedenčních rozhodnutí.

19 Věda a výzkum

Vývoj vědy a výzkumu v oblasti archivnictví je možno rozdělit do několika hlavních směrů. Je to především péče o fyzický stav archivního dědictví, problematika elektronických dokumentů, zabezpečení archivních budov, využívání archiválií, výzkum v oblasti českých a československých dějin a jejich mezinárodních i regionálních souvislostí, dějin státní správy, pomocných věd historických, ediční činnost a vědecké zpřístupňování archiválií.

Současný konzervátorský výzkum bude zaměřen na preventivní ochranu archiválií, studium degradace materiálů archiválií, charakterizaci materiálů určených k ochraně archiválií, na vývoj konzervátorských a restaurátorských postupů a na aplikaci výsledků do praxe. Rozvíjí se rovněž oblast mikrobiologického průzkumu archivních fondů a archivních sbírek.

Zatímco zmíněné okruhy je možno řešit v rámci MV a ve spolupráci s dalšími institucemi, v rámci programu bezpečnostního výzkumu bylo řešeno jen několik projektů.

Jejich relativně nízký počet je samozřejmě dán zaměřením programu bezpečnostního výzkumu na vlastní bezpečnost. Výzkumné projekty jsou proto řešeny většinou pod záštitou GA ČR, vysokých škol a mezinárodních institucí.

Systém státní podpory výzkumu a vývoje na MV reaguje na aktuální společenské potřeby v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. V poslední době byly nebo jsou ze zdrojů účelového financování v rámci nadresortního bezpečnostního výzkumu řešeny různé projekty. V budoucnu je proto nutné usilovat o rozšíření možností čerpání finančních prostředků na vývoj a výzkum v rámci MV tak, aby byly pokryty potřeby archivnictví jako celku (např. využití programů TA ČR Beta, resp. Beta 2 a Ěta, GA ČR, veřejné soutěže MV apod.). Současně však musí být vyřešeny problémy v některých oblastech využívání fondů, a to zejména sladění grantového financování s omezením státní služby.

Problematika vědy a výzkumu a jejich dalšího rozvoje má v archivnictví jisté hranice. Archivy, které získaly statut vědecké instituce, musí stanovit tematický výzkumný program primárně v oboru archivnictví, pomocných věd historických, dějin správy a historie, u vybraných pracovišť pak rozvíjet výzkum i pro oblast péče o fyzický stav archiválií a pro oblast dlouhodobého ukládání, zpracování a využívání dokumentů v digitální podobě. Zároveň je třeba vytvořit archivářům podmínky pro jejich zapojení do vědeckých projektů a podporovat postgraduální vzdělávání.

20 Vydavatelská činnost

MV zabezpečuje od roku 1951 vydávání dvou ústředních oborových vědeckých periodik, Archivního časopisu (4 × ročně) a Sborníku archivních prací (2 × ročně). Vydavatelský úsek odboru archivní správy a spisové služby mimoto vydává každoročně několik vybraných titulů publikací celostátního dosahu. V budoucnu je nutné zabezpečit kontinuitu vydávání obou periodik a dalších titulů, zvláštní pozornost musí být věnována také přípravě vědeckých edic archivního materiálu. Tuto činnost ovšem omezuje nízké ohodnocení ediční činnosti v rámci metodiky k hodnocení výsledků výzkumných organizací a hodnocení výsledků ukončených programů.

Současně je potřebné podporovat zachování vydávání odborných vědeckých periodik (*Paginae historiae*, *Historická fotografie*) a nových archivních publikací NA a zachování periodicity a vznik nových regionálních archivních publikací na úrovni SOA, jakož i publikací archivů měst, bezpečnostních archivů a specializovaných archivů. Vydavatelská činnost samozřejmě předpokládá především sestavování rozpočtu archivů s důrazem na její zabezpečení ze strany zřizovatelů archivů. Dále je možné připravovat a vydávat publikace ve spolupráci s jinými obdobně zaměřenými institucemi, při vydávání publikací skutečně celostátního významu požádat o spolupráci MV, případně využívat granty a obdobné zdroje finančních prostředků. V budoucnosti je nutné organizovat paralelní vydávání publikací jak v knižní podobě, tak v její alternaci elektronických titulů.

B. Strategická část koncepce

Z analytické části koncepce, v níž byl hodnocen současný stav archivnictví v České republice a pojmenovány základní problémy ovlivňující jeho další vývoj, vyplynulo množství úkolů, které musí být v následujícím období řešeny. Jejich naplnění bude probíhat následujícím způsobem:

Řada úkolů nastíněná analytickou částí koncepce bude vyřešena v rámci **přípravy nového právního rámce archivnictví, konkrétně nového zákona o archivnictví a spisové službě**, jehož paragrafové znění bude připraveno **k závěru roku 2019**. Během přípravy se musí vycházet z předpokladu, že během příštích patnácti až dvaceti let dojde ke změnám ovlivňujícím archivnictví a spisovou službu, které vyplynou především z vývoje informačních technologií, požadavků na kybernetickou bezpečnost, ochrany osobních údajů, krizového řízení a dalších oblastí. Právě v souvislosti s přípravou na nové úkoly je nutné rozhodnout kromě jiného také o právním řešení oblasti archivnictví a spisové služby jedním novým právním předpisem, nebo dvěma předpisy v souladu se dvěma fázemi životního cyklu dokumentu. Pro rozhodování pro jednu z obou variant je pak nutné pečlivě zvažovat výhody a nevýhody obou řešení. Dalším úkolem je nadále pečlivě posuzovat návrhy nových právních předpisů nebo návrhy jejich novel a dbát na jejich soulad s požadavky archivnictví.

Při práci na přípravě nového právního rámce je nutné soustředit se zejména na problematiku organizace archivnictví, jednotlivých typů archivů a jejich akreditace. Pozornost musí být věnována rovněž postavení archivů územních samosprávných celků v oblasti jejich působnosti se zaměřením na výkon činnosti v přenesené působnosti vůči jejich zřizovatelům a jimi zřízeným právníckým osobám a na další činnost zejména v oblasti metodiky a poradenství. Totéž platí pro problematiku spisové služby (např. problematika hybridní spisové služby, zvýšené ochrany osobních údajů aj.).

Obdobná pozornost bude věnována jednotlivým okruhům činnosti archivů, jejichž základní vymezení je možné dosáhnout legislativními prostředky. Je to především problematika výběru, evidence a přejímání archiválií, vlastnictví archiválií, vymezení archivních souborů, zpracování archiválií, jejich využívání, zpřístupňování archiválií se zaměřením na předkládání (zveřejňování) archiválií obsahujících osobní údaje, zpoplatnění služeb poskytovaných archivy, základního vymezení ochrany archiválií před odcizením a ztrátou a konečně problematika kontroly a sankcí.

V této souvislosti je nutné vyřešit některé problematické pasáže stávajícího AZ. Tak např. několikaletá praxe od nabytí jeho účinnosti doložila nejednotný systém ustanovení § 3 odst. 1 AZ. Mezi veřejnoprávními původci jsou uvedené právnícké osoby zřízené územními samosprávnými celky, na druhé straně mezi soukromoprávními původci jsou uvedeny subjekty veřejného zájmu. Obdobně nefunkční a nadbytečné se ukázalo členění veřejnoprávních původců na určené a „ostatní“, neboť jejich povinnosti se liší pouze v aplikaci ustanovení § 64a, § 68 odst. 4 a § 69 AZ. Pojem „určený původce“ se proto navrhuje ke zrušení.

Jako velice problematické se jeví ustanovení § 24 odst. 1 až 3 AZ, umožňující zřizovatelům soukromých archivů využívat zákonný nárok na poskytnutí státních příspěvků, a to jednorázový roční státní příspěvek na provoz soukromého archivu a péči o archiválie ve vlastnictví zřizovatele. Nově proto bude navržen jako reciprocita požadavek obdobného příspěvku na provoz archivu a péči o archiválie od soukromých vlastníků, kteří je ukládají mimo soukromý archiv, a státu ukládajícího své archiválie v jiném, než správně a místně příslušném archivu. Současně musí být řešena náhrada za ukládání archiválií v digitální podobě v NDA.

Samostatný problém představuje zabezpečení vedení spisové služby v elektronické podobě v elektronických systémech spisové služby. MV proto provede v termínu do března

2019 analýzu současného stavu nasazení a využívání informačních systémů pro odbornou správu dokumentů a využívání nástrojů souvisejících s požadavky zákona o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce ve státní správě, s jejímiž výsledky jednak seznámí původce dokumentů, jednak předloží návrhy s dalšími možnými postupy v této oblasti k posouzení a rozhodnutí o dalším postupu (např. zřízení národní certifikační autority pro systémy elektronické spisové služby apod.).

Dosáhnutý stupeň řešení problematiky uvedených okruhů bude posuzován v souvislosti s již zmíněnou přípravou nové archivní legislativy.

Ad 2.1. Nezbytné je také řešit **postavení státních archivů**. Po jejich vynětí ze struktury MV a zřízení jako organizační složky státu nebyl upraven jejich vztah k MV, a to zejména v oblasti ekonomické (státní archivy jsou součástí rozpočtové kapitoly MV) a personální, resp. jeho současný stav je nedostatečný. Cílem je proto zpracovat návrh řešení vztahu MV se státními archivy zejména v oblasti ekonomické a personální.

Ad 2.4. Současná právní úprava neřeší komplexně **postavení archivů územních samosprávných celků** ve vztahu k jejich zřizovatelům a co do rozsahu jejich působnosti. Nepříznává jim kompetence v oblasti správních činností a kontroly. Ve spolupráci s archivy územních samosprávných celků bude proto navržena změna legislativy v uvedené oblasti, týkající se zejména úpravy a rozšíření jejich působnosti v oblasti výběru archiválií, metodického usměrňování a kontroly původců.

Ad 4. Nápravu v oblasti **personálního zabezpečení státních archivů** není možné dosáhnout pouze legislativní cestou. Proto v rámci MV pracuje od května 2018 odborná skupina pro přípravu **vzorové systemizace NA/SOA**, která bude odpovídat ideálnímu modelu archivu se zajištěnými činnostmi všeho druhu. Jelikož se však jedná o práci odborně a časově náročnou, výsledek je očekáván až **v závěru roku 2018**. Naplňování vzorové systemizace bude následovat, ovšem vzhledem ke skutečnosti, že během plnění výsledků musí být akceptován současný, tedy nerovnoměrný stav personálního zabezpečení jednotlivých archivů, dosažení cílového (ideálního) stavu se odehraje v horizontu minimálně patnácti let. Při personálním zabezpečení státních archivů, které bude vycházet z výsledků práce na vzorové systemizaci, musí být dbáno požadavku na jeho zajištění bez nároků na navýšení stanoveného počtu míst, respektive prostředků přidělovaných na mzdové prostředky.

Ad 5. Další **rozvoj oblasti archivních budov a materiálního zabezpečení archivů** technickým vybavením se bude odehrávat ve třech základních oblastech. Jsou jimi údržba, případně rekonstrukce stávajících objektů, výstavba účelových novostaveb a konečně zabezpečení archivů nutným vybavením. Podle dosavadních zkušeností lze předpokládat, že na zajištění výše uvedených činností bude v nejbližším období nutné každoročně vynaložit v investiční oblasti minimálně 100 mil. Kč (a to bez finančních prostředků vynakládaných na investiční akce velkého rozsahu v objemu od 100 mil. Kč), na ostatní běžné výdaje (bez mzdových prostředků) archivů pak 250 mil. Kč v cenách a metodice roku 2018. V této oblasti bude vykonávat rozhodující činnost i nadále MV v úzké součinnosti s MF. Úkolem odborných útvarů MV bude nadále posuzování oprávněnosti, výše a účelnosti požadovaných finančních prostředků, a to podle dokumentace předkládané jednotlivými archivy pro každou akci, následné zajištění finančních prostředků, ověřování jejich vynakládání a nakonec vyhodnocení každé akce. Současně je nutné zajistit požadavky na výdaje ze státního rozpočtu v rámci číselných kazatelů, stanovených příslušnými rozpočtovými dokumenty, a bez nároku na navýšení nad rámec těchto ukazatelů.

Vzhledem ke způsobu financování materiálně technického zabezpečení archivů zůstává řešení problémů ostatních veřejných archivů zcela na jejich zřizovatelích, bez možnosti zásahu MV. To jim proto musí pomáhat nadále alespoň metodickou a konzultační činností.

Ad 8. AZ ani zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, neupravuje způsob **vyřazování dokumentů obsahujících utajované informace** u jejich původců, kteří nezřizují bezpečnostní archiv. Jelikož tato skutečnost může mít zásadní dopad na ochranu takových dokumentů po uplynutí jejich skartačních lhůt, Ministerstvo vnitra musí ve spolupráci s NBÚ vyřešit celou problematiku.

Ad 9. Úkoly v **oblasti archiválií v digitální podobě**, zejména oblast příjmu a ukládání digitálních reprodukcí archiválií, příjem a ukládání digitálních kopií archiválií v digitálním archivu, přístup k archiváliím v digitální podobě a digitálním reprodukcím, vedení centrální evidence NAD a archivů prostřednictvím NaRP a způsob informování archivů, které mají archiválie v péči, o všech změnách ve způsobu uložení archiválií v digitální podobě či jejich metadat, budou plněny postupně NA a Ministerstvem vnitra ve vzájemné spolupráci. V souvislosti s akreditací digitálních archivů je nutné také zpracovat a zveřejnit přehled technických podmínek pro žadatele o akreditaci digitálního archivu. Dále je nutné zpracovat jednotná pravidla pro digitalizaci archiválií s ohledem na jejich typ a využití; podkladem mohou být výsledky projektu bezpečnostního výzkumu vedeného v letech 2010 až 2015.

Přehled naplňování koncepce podle jednotlivých aktivit

Číslo úkolu	Oblast - aktivita	Gestor	Termín
1	Příprava nového právního rámce – nový zákon o archivnictví a spisové službě Návrh paragrafového znění Vnitřní/vnější připomínkové řízení Předložení návrhu Vládě ČR Nabytí účinnosti	MV – AS	do konce roku 2019, do 30. června 2020 do 31. srpna 2020 od 1. ledna 2022
2	Personální zabezpečení - vzorová systemizace AS - vzorová systemizace NA/SOA - zásady systemizace ostatních veřejnoprávních archivů	MV – AS	30. červen 2019 31. prosinec 2018 30. červen 2019
3	Budovy (hlavní úkoly, stav k 30. červnu 2018) - výstavba centrály pro SOkA Louny - výstavba centrály pro SOA v Plzni - řešení havarijního stavu budovy centrály MZA v Brně - příprava výstavy čtvrtého bloku objektu NA - dokončení rekonstrukce centrály SOA v Třeboni - rekonstrukce objektu pro SOkA	MV – AS, ekonomický odbor, odbor programového financování a odbor správy majetku	průběžně

	Kladno - dokončení rekonstrukce objektu v Krnově pro ZA v Opavě		
4	Harmonogram zásadních stavebních investic v oblasti státních archivů do roku 2035	MV – AS, státní archiv	31. prosinec 2018
5	Akreditace digitálních archivů - zveřejnění technických podmínek pro žadatele o akreditaci digitálního archivu	MV – AS, NA	31. březen 2019 souvisí s úkolem č. 1
6	Návrh řešení vyřazování dokumentů obsahujících utajované informace u jejich původců, kteří nezřizují bezpečnostní archiv	MV – AS ve spolupráci s bezpečnostním odborem a NBÚ	30. červen 2019 souvisí s úkolem č. 1
7	Návrh řešení postavení státních archivů a jejich vztahu k MV zejména v oblasti ekonomické a personální	MV – AS ve spolupráci se státními archivy	31. březen 2019 souvisí s úkolem č. 1
8	Návrh řešení postavení archivů územních samosprávných celků, jejich vztahu ke zřizovateli a jejich úkolů v oblasti přenesené a vlastní působnosti	MV – AS, státní archiv a archiv územních samosprávných celků	30. červen 2019 souvisí s úkolem č. 1
9	Metodická činnost - Zásady vystavování archiválií - Metodika pro pořádání archivních souborů farních úřadů - Metodika pro pořádání archivních souborů zemědělských a lesnických podniků - Metodika pro pořádání velkostatků - Metodika pro pořádání osobních fondů	MV – AS, archivy všech typů	31. prosince 2018 31. říjen 2018 31. prosinec 2018 31. březen 2019 31. prosinec 2018
10	Zpracování rámcových zásad a okruhů veřejné, výchovně vzdělávací a kulturní činnosti archivů	MV – AS veřejné archivy	31. prosinec 2019
11	Přepřeprogramování internetových stránek MV v části Archivnictví a spisová služba s důrazem na lepší dostupnost informací z oblasti spisové služby	MV – AS	31. prosinec 2018
12	Rozpracování koncepce o postavení a úlohu dalších složek českého archivnictví, zejména Vědecké archivní rady, kateder archivistiky a PVH a České archivní společnosti	MV – AS veřejné archivy	30. červen 2019 souvisí s úkolem č. 1
13	Zpráva o naplňování koncepce	MV – AS	31. prosinec 2019 poté každý rok vždy k 31. prosinci

14	Stanovení dalších úkolů koncepce po naplnění základních cílů souvisejících s přípravou nového AZ včetně harmonogramu jejich naplňování	MV – AS	31. březen 2020
----	---	---------	-----------------

Přehled úkolů dokládá, že většina jich bude splněna nejpozději v závěru roku 2019, a to zejména v souvislosti s přípravou nového zákona (zákonů) o archivnictví a spisové službě. Ministerstvo vnitra proto připraví k 31. prosinci 2019 komplexní zprávu o stavu naplňování základních požadavků koncepce a stanoví další úkoly, které budou plněny v období od roku 2020. Každý rok pak bude podávat zprávu o naplňování koncepce a navrhopat další úkoly související s dosaženým stavem českého archivnictví a jeho dalšího rozvoje.

Použité zkratky

ABS	Archiv bezpečnostních složek
AHMP	Archiv hlavního města Prahy
AS	odbor archivní správy a spisové služby MV
AZ	zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů
bkm	běžný kilometr (míra pro vyjádření množství archiválií)
DA	digitální archiv
ELZA	Elektronické zpracování archiválií (program)
ERMS	elektronický systém spisové služby (Electronic Record Management System)
eSSL	elektronický systém spisové služby
GA ČR	Grantová agentura ČR
KVI	kulturně vědecká instituce
MO	Ministerstvo obrany
MV	Ministerstvo vnitra
MZA	Moravský zemský archiv v Brně
NA	Národní archiv
NAD	Národní archivní dědictví
NArP	Národní archivní portál
NBÚ	Národní bezpečnostní úřad
NDA	Národní digitální archiv
PDA	portál digitálního archivu
SOA	státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv
TAČR	Technologická agentura ČR
UK	Univerzita Karlova v Praze
ZA	Zemský archiv v Opavě